

MEDGYES PÉTER

„Valakinek itt is kell tanítania”

Interjú Rottler Júliával

Rottler Júliát mintegy 30 éve ismerem, talán tanítottam is az ELTE Angol Tanszékén, de ennek emléke ködbe vész. Annál jobban emlékszem arra az óralátogatásra, amelyre egy évvel ezelőtt vittem el a metodika csoportomat. Juli angolóráján hospitáltunk a Széchenyi István Gyakorló Kereskedelmi Szakközépiskola és Gimnázium, közkeletűbb nevén a Vas utcai iskola egyik 9. évfolyamos osztályában.

Az óra apropóját a víz világnapja adta, melynek ürügyén – projekt formájában – a környezetvédelem témáját boncolgatták. A csodásan felépített órával szöges ellentétben a gyerekek ki-be járkáltak óra alatt, egyesek mobiloztak, mások unottan meredtek maguk elé, magyarul fecserésztek. Noha akadtak olyanok is, akik részt vettek a munkában, szembeszökő volt a tanár lelkese-dése és a diákok közönye közötti kontraszt.

Az óramegbeszélést követően, ahogy a csoporttal együtt visszaballagtam az egyetemre, az egyik diák szemrehányóan nekem szegezte: „Tanár úr azért vitt el ide miniket, hogy egyszer és mindenkorra elvegye a kedvüket a tanítástól?” Valami ilyesmit válaszoltam: „Szó sincs róla. De nem árt a saját szemükkel meggyőződniük arról, milyen egy átlagos magyar iskola.”

Julit később felhívtam telefonon, hogy megköszönjem a lehetőséget. Nem álltam meg a kérdést: „Mondd, te, aki ilyen jó tanár vagy, miért egy ilyen gyöngye iskolában tanítasz?” Rövid szünet után így válaszolt: „Valakinek itt is kell tanítania”.

Mottónak jól hangzik, de őszintén, miért nem próbálsz ki magad egy jobb iskolában? Kapkodnának utánad.

Kezdjük ott, hogy véletlenül kerültem ide 2000-ben! Több helyre is beadtam a pályázatomat, de hiába. Már-már nekikeseredtem, amikor valaki felhívta rá a figyelmemet, hogy a Vas utcába angoltanárt keresnek. A kapun belépve szinte elgyöngültem a gyönyörű épület látványától. Következett egy rövid beszélgetés az igazgatónővel, aki nyomban szerződtetett.

Ha jól emlékszem, ugyanaz az építész tervezte az épületet, aki az én egykori iskolámat, a Radnóti Gimnáziumot.

Meg sok más középületet is. Lajta Bélának hívják, és a Bárczi-féle iskolaépítési dömping idején annyi pénzt bocsátottak a rendelkezésére, amennyiből több iskola felépítésére is futotta volna. Joggal ragasztották az épületre az Iskolapalota nevet. Egyébként idén lesz a centenáriuma, és kár, hogy a hatalmas felújítási költségek miatt a jelenlegi, kopottas állapotában kell őt megünnepelnünk.*

Mi volt az iskola eredeti profilja?

Mindig is kereskedelmi iskola volt. A főkapun ott díszelnek a kereskedelem szimbólumai: mozdony, repülőgép, postagalamb. Megjegyzem, az oktatás színvonala méltó volt a pompás épülethez. Hogy csak egy nevet említsek a tanári karból: itt tanított Szerb Antal 1944 márciusáig, amíg a nácik le nem parancsolták a katedráról. Emlékét márványtábla őrzi, és büszkén mondhatom, hogy az én kezdeményezésemre minden évben lerójuk kegyeletünket a ragyogó író, irodalomtörténész előtt.

Mitől vagytok gyakorlóiskola?

1953 óta ez a Közgáz gyakorlóiskolája, sőt töletek, az ELTE-ről is fogadunk diákokat.

Ne vedd zokon, de hogy kerül egy magadfajta sült bölcsész a képbe? Ha jól tudom, nem ide jártál suliba.

Így igaz, de elárulom: errefelé születtem... Ami pedig a saját iskolai pályafutásomat illeti, a Bakáts Téri Ének-Zenei Általános Iskolába jártam. A meghallgatáson kirosztáltak, de Eördögh Margó néni, az énektanár ragaszkodott a felvételemhez. Neki köszönhetem, hogy ma is zenerajongó vagyok.

Hogy állsz a popzenével?

Igyekszem lépést tartani, főleg a gyerekek kedvéért. Amúgy szerintem nem a műfaj, hanem a minőség számít.

* Az épületről a fotót Zajti Balázs készítette. – *A szerk.*

Melyik középiskolába jártál?

A Veres Pálné angol tagozatos osztályába. Ott is akadt egy tanár, aki nagy hatással volt rám: Ambrózy Titi néni. Szorongva kezdtem az első tanévet, mert az osztály jó része tanult már angolul az általános iskolában. Titi néni azonban közölte, novemberig behozzuk a lemaradásunkat. Úgy is lett. Szigorú pedagógus volt, eleinte rettegtünk tőle. Könnyörtelenül feleltetett és drilleztetett. Később oldódott ez a félelem, sőt felfedeztük, hogy remek humora van. Tanárként ösztönösen sok mindent átvettem tőle.

Például mit?

A memoritereket vagy a szókétyák használatát.

Következett az ELTE.

Elsőre felvettek történelem–angol szakra. Nagyon büszke voltam rá, hogy lány létemre bekerültem, tudniillik a fiúkat plusz pontokkal jutalmazták.

A történelem szeretetét – gondolom – otthonról hoztad, hiszen édesapád történészprofesszor volt.

Így igaz. Ennek ellenére az egységesebb angol szak jobban megfogott. Tanáraink közül Varga László nyelvész volt rám a legnagyobb hatással; akárcsak Titi nénitől, tőle is tartottam, mert sokat követelt... Furcsa, hogy én, aki nem tartozom a bevasalós tanárok közé, a szigorú tanáraitól tanultam a legtöbbet.

Visszatekintve, mennyire készített fel az egyetem a tanári pályára?

A mai képzés szerintem sokkal gyakorlatiasabb, mint a 30 évvel ezelőtti.

Honnan tudod?

Ne játszd az ártatlant! Természetesen a lányomtól, akit te is tanítottál.

Ő is tanárnak készül?

Sajnos nem a tanári mesterszakot választotta... Elég az hozzá, én tulajdonképpen a gyakorlótanításom alatt láttam először élő gyereket. Rögtön a mélyvízbe dobtak, az angolos vezetőtanárom ugyanis néhány hetes tanulmányúton vett részt – színét sem láttam. Annál több segítséget kaptam az apáczaiz vezetőtanáromtól, euforikus élményeim mégis inkább a villámgyú diákoknak köszönhetem. Alighanem ekkor dőlt el a sorsom.

Mi volt az első munkahelyed?

Az alma materben helyettesítettem fél éven át, közben Berend T. Iván akadémikus részére végeztem tudományos segédmunkát, de a Belvárosi Nyelviskolában is tanítottam heti néhány órában. Szorgos pályakezdésemnek azonban hamar vége szakadt, mert zsinórban megszülettek a gyermekeim.

Hányan is?

Hárman, három és fél év alatt. Következett a gyés és a gyed, majd az újrakezdés a Novusban.

Mi kell tudni erről az iskoláról?

Alapítványi sulis, amely a különféle tanulási nehézségekkel küzdő, illetve hányatott családi háttérből érkező gimnazistákra specializálódott. Ahogy a kismamáknál gyakran előfordul, játszótéri ismeretségnek köszönhettem az állást: az iskolaalapító anyuka csábított a Novusba.

Mikor is volt ez?

1990-ben. Tíz boldog évet töltöttem ott, azazhogy csak kilencet, mert közben egy évig Prágában éltem a férjem révén. Kicsit megtanultam csehül is, ami nem esett nehezemre, miután viszonylag jól beszéltem oroszul... Egy cseh piacon még ma is megértetném magam.

Végül miért hagytad ott a Novust?

Az igazat megvallva, belefáradtam. Mert bár csak heti 12 órában kellett tanítanom, az egyénre szabott oktatás minden erőmet kiszívta, és az ötleteim csak egyszer működtek – szóval úgy éreztem, váltanom kell.

Helyben vagyunk: Vas utca. Hány gyerek jár az iskolába, és hogyan jellemeznéd őket?

A tanulói létszám 400 körül mozog, évfolyamonként 4–5 osztályt indítunk. Nem tartunk felvételit, az általános iskolai pontszám alapján szűrünk. Mivel egyre kevesebb a jelentkező, ma már kettes bizonyítvánnyal is be lehet kerülni. Ebből következően egyre több a gyöngye képességű gyerek, akiknek valójában nem szakközépiskolában, hanem szakiskolában volna a helyük. Mi tagadás, sokan csak azért járnak iskolába, hogy szüleik jogosultak legyenek a családi pótlékra.

Pusztán a képességeikkel van a baj?

Dehogy! Rengeteg a halmozottan hátrányos helyzetű gyerek, akik Pest környéki falvakból bumliznak be a suliba. Reggel négykor kelnek, késő este érkeznek haza. Nem

csoda, hogy az ilyen fáradt gyerekeknek nehezen megy a tanulás, hát még az érettségi letétele. Gondolj bele, 2005 óta a szakközepeseknek ugyanazon az érettségien kell megfelelniük, mint a gimnazistáknak. Így aztán egy harmincfős osztályból jó, ha húszan jutnak el az érettségiig, de tanév közben is nagy a lemorzsolódás.

Te is buktatsz?

Elvértve.

És hogy állsz a fegyelmezéssel? Tapasztalatom szerint nem földre szállt angyalokhoz van szerencséd.

Finoman szólva sem. Nos, meglehetősen változatos az eszköztáram. Az, hogy éppen mit vetek be, függ a csoporttól, a feladat jellegétől és az erőnlétemtől. Legutóbb is mi történt? Az egyik órán halk „Quiet, please!” felszólítással próbáltam rendet teremteni. Meg se rezzentek. Ekkor jó hangosan rájuk dörrentem: „Shut up, you horrible creatures!” Erre már felkapták a fejüket. Mindkét mondatot felírtam a táblára: az egyik mellé pipát tettem, a másik mellé keresztet. Közöltem velük, hogy csak az első mondatot szeretem használni. Az óra hátralévő részében elég volt a táblára böknöm... De hidd el, nem ringatom magam abba az illúzióba, hogy legközelebb is működni fog ez a trükk. Ami viszont a mobiltelefonokat illeti, nincs mese: igazgatói rendeletre azonnal elkobzom azét, aki előveszi.

Mondd csak, mihez kezdenek a gyerekek érettségi után?

A többség OKJ-s szakképzésen vesz részt, és utána a kereskedelemben helyezkedik el. Nemrég találkoztam egy volt diákkal, aki ma egy CBA-bolt vezetője – igaz, ő érettségi után főiskolai diplomát szerzett.

Ha ennyire borongós a kép, miért tanítasz már több mint egy évtizede a Vas utcában?

Talán a folytonos kihívások miatt. Eleinte az üzleti nyelv elsajátításával kellett megbirkóznom. Később, pár éven át, a Fővárosi Pedagógiai Intézet felkérésére szaktanácsadóként dolgoztam a tanítás mellett. Érdekes feladatok vártak rám akkor is, amikor fővárosi kezdeményezésre beindult egy idegennyelv-oktatási projekt, amely tananyag-fejlesztést, továbbképzést, intenzív nyelvtanfolyamokat, táboroztatást és sok egyebet tartalmazott. Ám mindez eltörpül a NYEK lelkesítő hatása mellett.

NYEK, lásd nyelvi előkészítő év.

Iskolánk, mihelyt lehetett, angolból és németből is indított NYEK-es osztályt. Eleinte egy-egy csoportot, később kettőt-kettőt. Angolból én lettem a NYEK motorja, ha szabad ilyen szerénytelenül fogalmaznom. Nálunk a NYEK-esek heti 11 órában tanulják a célnyelvet, és a 9. év végén miniérettségit tesznek.

Az meg mi?

Afféle házi vizsga. Amúgy ezt az ötletet is Ambrózy Titi nénitől vettem át! Ezen a vizsgán, akárcsak az érettségén, minimum 20%-os teljesítménnyel lehet csak átmenni.

Mi történik ez után?

A következő két évben öt-öt óra áll rendelkezésre, a 11. év végén pedig irány a közép-szintű érettségi. Büszke vagyok rá, hogy a tanítványaim szinte kivétel nélkül sikeresen érettségiznek, sőt nyelvvizsgálók is akadnak közöttük.

Majd utána abbahagyják a nyelvtanulást...

A többség sajnos igen.

Jövőre is indul NYEK-es osztály?

Igen, de a pénzsűkében lévő főváros már csak egy csoport indítását engedélyezte.

Jut eszembe, heti hány órában tanítasz?

A kötelező 22-vel szemben 24-25 órában. Ezt eleve sokallom, hát még ilyen nehéz gyerekekkel! Bizony nem könnyű elérnem az ő ingerküszöbüket, amivel ébren tudom őket tartani. Mindig új és új ötleteket kell bedobnom, mert egyáltalán nem biztos, hogy az, ami az egyik órán vagy csoportban beválik, máskor és másutt is működik. Meg aztán szeretek a saját szórakoztatásomról is gondoskodni. Mivel imádom babrálni, kartonnal, ollóval dolgozni, szívesen viszek be az óráimra kézműves feladatokat. Egyébként is az a véleményem, hogy hiába próbáljuk absztrakciókkal teletömködni a gyerekeink fejét, ha egyszer sokkal inkább vevők a gyakorlatias munkára. És ez nem csak a nyelvtanulásra vonatkozik.

Ezek szerint sokat készülsz egy-egy órára.

Rengeteget, holott valaha azt képzeltem, hogy minél rutinosabb leszek, annál kevesebb időt kell majd erre fordítanom. Tévedtem.

Nem is használsz tankönyvet?

Dehogynem. Anyagi okoknál fogva csak a tankönyvlistáról választhatunk, de az iskola különben is ragaszkodik ahhoz, hogy mindenki ugyanabból a tankönyvből tanítson. Annyi baj legyen: manapság egyik könyv jobb, mint a másik. Szélesre nyitják a kaput a multikulturális szemlélet, a szolidaritás, a jótékonykodás, a környezetvédelem és egy sor más haladó eszme előtt. És a tantárgyköziség is megjelenik bennük.

Mit értesz tantárgyköziségén?

Szerintem a nyelv nem öncél, hanem valamilyen más cél elérésének az eszköze. Az embereknek felhasználói tudásra van szükségük, nem pedig arra, hogy nyelvtanozzanak, és a nyelvi finomságokat szálazzák. A nyelvoktatás legyen inkább összekötő kapocs az iskolai tantárgyak között!

Mondanál egy példát?

Nemrégiben beküldtek helyettesíteni egy történelemórára. Mihez kezdjek, gondoltam magamban. Kínomban azt a feladatot adtam, hogy alapítsanak egy várost. Vegyék figyelembe a földrajzi, történelmi, urbanisztikai és környezetvédelmi szempontokat is! A gyerekek egészen belelkesültek, mert valami olyasmit csinálhattak, aminek volt értelme és konkrét célja. Úgy képzelem, hogy egy ilyen típusú feladatra akár egy egész félévet fel lehetne fűzni. Az angolórán éppen úgy, mint bármely más órán. Leginkább pedig több tantárgy összekapcsolásával.

Ez jóval túlmutat a szokványos nyelvoktatás keretein.

Hát persze. De a nyelvoktatásnál maradva, korántsem vagyunk olyan hatékonyak, mint amekkora energiát befektetünk. Először a célokat kellene meghatároznunk, szem előtt tartva azt a körülményt, hogy a nyelvtanulás mára tömegessé vált. Nem egy szűk elit privilégiuma többé, hanem mindenkié. A Vas utcai gyerekéké is.

Szóval szerinted nekik is szükségük van nyelvtudásra?

De még mennyire! Nem követendő példaként mondom, de számos tanítványom él például Londonban, ki bárpultosként, ki bébiszitterként. Ugyan mire mennének angoltudás nélkül? Ha már itt tartunk, az angolt szerintem nem volna szabad idegen nyelvnek tekinteni. Lehet, hogy megköveznek érte, mégis kimondom: az írás-olvasás és a számtan, vagyis az alapkészségek között volna a helye.

Az informatikával együtt.

Visszakanyarodva ahhoz, hogyan kéne nyelvet tanítanunk. Egy alkalommal kirándulni vittem az osztályomat a Börzsönybe. Úgy képzeltem, hogy mivel én imádok kirándulni, ők is így vannak ezzel. Erre föl megállás nélkül nyivákkoltak: utálunk gyalogolni, kit érdekelnek a fák meg a madarak. Rosszul esett, hogy hiába pattogok. Ellenben amikor a múltkoriban elvittem az egyik csoportomat egy rövid sétára a Vas utca környékén, egészen feldobódtak: „Nahát, nem is tudtuk, hogy ilyen szép környéken van az iskolánk!” Nincs mese, a gyerekek igényeiből kell kiindulnunk a nyelvtanítás során. Csak így lehet belőlük önálló nyelvhasználó.

Nem biztos, hogy a többi nyelvtanár is egyetértene veled... Apropó nyelvtanárok. Milyen a közvetlen kollégáiddal való munkakapcsolatod?

Hét angoltanár dolgozik a suliban. Én néha bekéredzkedek egy-egy órájukra. Nem mindenki fogad tárt karokkal, én viszont rengeteget tanulok a látottakból. Az együttműködés nálunk inkább informálisan zajlik. Megjegyzem, olykor egy perc alatt többet tudunk közölni egymással, mint egy munkaközösségi értekezleten.

Tagja vagy az IATEFL-Hungary nevű angoltanár-egyesületnek?*

Nem, de a nagyobb kiadók tankönyvbemutatóira, továbbképzéseire eljárók. Érdekes is.

Hogyan tartod karban a nyelvtudásodat?

Nehezen. Mivel én sose tartózkodtam hosszabb ideig angol nyelvterületen, nem csoda, hogy a lányom kenterbe vert angolból, amikor tavaly Angliában túráztunk.

Örök téma. Mi a véleményed a tanárok anyagi megbecsüléséről?

A jelenlegi gazdasági helyzetben nem érzem kirívóan alacsonynak a tanári fizetéseket. No persze én könnyen beszélek, mert a férjem viszonylag jól keres, így nem kell külföldmunkát vállalnom, és megengedhetem magamnak, hogy a hobbimnak éljek. Az igazság az, hogy a pedagógiai sikerélmények mindenért kárpótolnak.

Akkor, ha jól értem, ebből az iskolából készülsz nyugdíjba.

Ezt nem állítom. Éppenséggel váltásra készülök, bár egyelőre nincs határozott elképzelésem, merre tovább. Úgy gondolom, hat-nyolc évente muszáj váltania az embernek.

De hiszen te már 12 éve itt tanítasz!

Jé, tényleg! Akkor lehet, hogy maradok még egy darabig.

* Az IATEFL-Hungary egyesületről hírt adunk lapunk 129–130 oldalán. – *A szerk.*